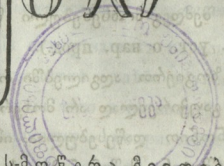
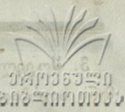

სასოფლო გზეთი

მასაჲ წელიწადი

ბაშაღის შაბათობით.

ბელის-მარჯაჲ მიიღება:

თფილისის „სასოფლო გზეთის“ რედაქციის კანტონაში, მელიქიშვილის და კაპი. სტამბაში, ხანის ქუჩაზე, თ. ბებუთაიის სახლში, პოლიციის გვერდით.

თფილისის გარეშე მცხოვრებთათვის ადრესი: Вн. Тифлисе, въ контору редакціи, СЕЛЬСКОИ ГАЗЕ-ТЫ“, при типографіи Мелікова и К-и.

და უნდა გამოგზავნოს გაზეთის კანტონ-სტამბაში.

გაზეთის ფასი:

ბაშაღისა თფილისში	ბუფაგ-გვლათი:	
და გარეშე ადგილებში:	მარ.	
მართის წლისა — 4 მან.	— 3	
ნახევრის წლისა — 3	— 2	
სამის თვისა — 1 მ. 50 კ.	— 1 მ.	

შოეღ გვერი განცხადებანი სასოფლო სასამართლოებისა და აგრეთვე გლეხებისა და იმეღებუბა უფასოთ, და უნდა გამოგზავნოს გაზეთის კანტონ-სტამბაში, რომელიც იმყოფება თფილისში, მელიქიშვილის და კაპი.

№ 6. შაბათი.

III.

28 მარტი, 1870 წ.

შინაბარსი:

მელიქიალური ნაწილი: — თფილისის გუბერა მართის მიწერილობა უზუბის ნაჩალიკებთან. — მანცხადება სოფლის სამმართველოებთან. — პრა რედაქციალური ნაწილი. — ადგილ მ. მულის მდგომარება წარსულს წელს. — სამეცნიერო ნაწილი: — მ. ლალაბები, შინაბარსი და იმითი მცხოვრებნი. — საქმიერო ცნობანი: — რაღააღიღის იმყოფება კლდეში. — მეციის ანუ მღერის წამლობა, — სხვა და სხვა ამბები.

ოფისიალური ნაწილი.

თფილისის გუბერნატორის მიწერილობა უზუბის ნაჩალიკებთან.

ამასთანავე ეგზავნი ეგზემპლარებს განცხადებისას, რომელიც უნდა დაურიგდეს სოფლის მამასახლისებს და მოგოწეროთ, რომ ახლავე ყოველის უარის უთქველათ მოახმარებინონ იმით ღონისძიება, რომ მოსაგლის შემდეგ პური შეინახონ საერთოთ; ამასთანავე სანაშდის ცალკე შენობები გაიმართებოდეს პურის მალაზიებისათვის დროებით დაიქირავონ რიგაინი სახლები და ყოველწლით თადარიგი დაიქირაონ, რომ პური არ წახდეს.

ამასთან რომ წარმოგზავნილი განცხადებუბა, იქ მოხსენებული წესებისამებრ მოგიწეროთ, რომ ძალიან მზრუნველობით თვალი ადევნოთ საერთო პურის სწორათ შემოტანას და იმის შემოწმებას, პურის თავის დროზე გაწიავებას და თან-და-თან ძველი პურის გაცვლას ახალში, წესიერათ პურის სესხებას, რომელიც კანონით ნაჩვენებია. (ტ. XIII o nap. tr. st. 43-71).

რადგან სასოფლო პურის მალაზიების გამართვა სწორ და ბუჯით საფუძველზე პირველი და უმთავრესი საქვე, ამისთვის იმეღი მაქვე, რომ უფ. უზუბის ნაჩალიკები მხნეთ შეუღებებანი ხალხის შეგონებას, რომ უბედური შემთხვევის დროს ხელ ცარიელნი არ დარჩენ, ნუ ამეღებენ მთავრობის შეწყვენით და თვითონ შეიძლონ თავის გატანა ყოველ უბედურებაში. მანცხადებაში რომ ნამდვილი პლანებია მოხსენებული, იმით მალე მიიღებთ.

ნამდვილზე ხელმოწერილია თფილისის გუბერნატორი მარლოვსკი.

შემოწმებულა: სოცეტნიკი ამიროვი.

განცხადება

საზოგადო სოფლის სამმართველოებთან.

უზუბის ნაჩალიკებასაგან წარმოგზავნილი მოხსენება პურის შემოკლებასზე და ამის თანდათან უფრო გაგვირგებაზე აჩვენებს ამასთანავე, რომ სოფლის მცხოვრებნი სრულებით არ არიან მომზადებულნი ამისთან დიდი უბედურებისთვის და სრულებით უღონანი არიან საკუთარი საშუალებით უშეგლონ თავის თავს ამ მძიმე განსაცდელისაგან.

შემეტეს ნაწილათ სოფლის ხალხი გულგრილათ უყურებს მთავრობის ზრუნვას, რომ ყოველგან გაკეთდეს პურის მალაზიები და ცუდი მოსაგლის წელიწადებში მთავრობისგან ითხოვს შეწყობას. მძიმე განსაცდელი არ ასწავლის იმას, რომ უფრო თვადუკრით მოიქცეს და უბედურების შემდეგ, უწინდელათ-

ვე, თავ-შეუღებლათ არის ხოლმე.

რადგან ამ წელსაც სოფლის ხალხი გრძნობს, რომ ვერაზხით ვერ მოეხმარება თავის გაჭირებას, ამისთვის მთავრობას მიმართა თხოვნით, რომ ახალ მოსაგლის დრომდის ასესხოს პური სახელმწიფო მალაზიებიდგან.

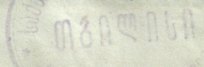
რაც მხედრობისთვის საქირო არის, იმას გარდა მთავრობას სხვა პური არა აქვსრა და არც შეუძლიან სამხედრო მალაზიებიდგან პური ასესხოს სოფლის მცხოვრებლებს; ამის გამო იმას მჭურს თვითონ მცხოვრებლებმა აღმოაჩინონ უფრო დიდი მზრუნველობა, რომ ყოველი გვაი მოულოდნელი უბედურებისთვის მზათ იყენენ. ამისთვის მხოლოდ ერთი ყოველად მიუცილებელი და მფარველი ღონისძიების მოხმარება ის არის, რომ დაუყოვნებლათ და გულ მოდგინეთ შეუღდენ პურის მალაზიების გამართვას სოფლებში.

ამ განზრახვით ეუბძანებ ყოველს საზოგადო სოფლის სამმართველოებს ახლავე იმპრონ ღონისძიება, რომ მოსაგლის შემდეგ შეინახონ მომეტებული პური შემდეგ დაჭირებადის.

მრმოცდა ერთი მუხლითვან მოკიდებული საშოცდა თერთმეტამდინ დაწერილის მუხლების ძალით, რომელნიც იპოვებან კანონების მეცამეტე ტომში (уст. o nap. nr.).

1, დაწესდება თითო სასოფლო პურის მალაზიები ყოველ სასოფლო საზოგადოებისთვის იმ სოფელში, საცო სოფლის სამმართველოა (Ст. 57 устав. o nap. продв.).

2, მალაზიები გაიყვება პურით მაშინვე, როცა გორც კი ახალი პური შემოვა.

3, Каждый дымъ вносить въ запасный магазинъ определенное, по примѣненію къ 43 ст. уст. о нар. прод., количество четвертей пшеницы и ячменя. Если же въ нѣкоторыхъ мѣстностяхъ, по какимъ либо обстоятельствамъ, не представится возможности безъ особенныхъ затрудненій вносить въ магазины полное количество хлѣба, въ такомъ случаѣ разрѣшается ограничить таковую взносъ и въ половинномъ размѣрѣ.

4, Поступающій хлѣбъ измѣряется мѣрными мѣрами, которые приобрѣтаются на счетъ общественнаго сбора.

5, По составленіи полной пропорціи, наполненіе продолжается въ половинномъ размѣрѣ (ст. 55 уст. о нар. прод.)

6, Излишекъ, по наполненіи магазина установленною пропорціею, можетъ быть обращенъ въ продажу.

7, Приготовленіе матеріаловъ и работы по постройкѣ и починкѣ запасныхъ магазиновъ производятся самими сельскими обществами.

8, Сельскіе магазины устраиваются въ мѣстахъ безопасныхъ отъ огня и наводненія, съобразно предварительно утвержденному плану, имѣющемуся и въ уѣздныхъ управленіяхъ, съ отдѣльными помѣщеніями для пшеницы и ячменя. Помѣщенія эти должны быть мѣрныя, такъ чтобы, по занимаемому въ нихъ хлѣбомъ пространству, можно было бы судить о его количествѣ.

9, Стрoенія должны быть каменные или деревянные, удобныя, надѣжныя и прочныя.

10, Хлѣбъ можетъ быть сохраненъ и въ ямахъ, если позволяетъ почва.

11, Храненіе хлѣба въ скирдахъ не дозволяется.

12, Для обереженія хлѣба отъ поврежденія онъ ежегодно мѣняется въ размѣрахъ какіе признаетъ нужнымъ сельское общество.

13, Въ случаѣ не урожая, выдаются изъ запасныхъ магазиновъ жителямъ ссуды на обрѣзненіе полей и продовольствіе.

14, Ссуды могутъ быть частныя и общія. Первыя—если нѣсколько семействъ постигнуты неурожаемъ или потерпѣли отъ грабиди, пожара и т. п., вторыя—въ случаѣ до всеобщаго неурожая.

15, Выдана въ ссуду производится не иначе какъ по приговору сельскаго общества, утвержденному старшиною, и по удостовѣреніи начальства, что крестьяне собственными средствами до новаго урожая продовольствовать себя не могутъ.

16, Ссуды ограничиваются размѣрами вышесказанными крайнею необходимостію.

17, Храненіе и цѣлость запаснаго магазина лежить на отвѣтственности сельскихъ обществъ. Старшины, повѣряя ежегодно состояніе запасовъ, доносятъ объ оказавшемся недочетѣ, принимая мѣры къ пополненію онаго.

18, Соблюденіе въ точности вышеизложенныхъ правилъ лежить на отвѣтственности какъ старшинъ сельскихъ обществъ, такъ и всѣхъ жителей.—

Тбилисскій Губернаторъ К. Орловскій.

არა ოპოზიციულში ნაწილი.

ადგილობრივი მდგომარეობა წარსულს

წალს
ქაქავასიში,
წარსული წელწიწი დაუფიქარი წელწიწი იქნება ჩვენს მხრის მამულის პატრონებისთვის.—წარსული წელწიწი ყელამ ციცოთ, თუ როგორი სახანო წელწიწი იყო ყველასათვის. ქაქავისის ყელა მხარეზედ პურის ძრიელ ნაკლებოთ მოვიდა, ისე რომ, პურის ფასი, აღრინდელზედ ერთი ორად გახდა. მიზეზი პურის მოუსაყლობისა იყო გვალვა, რომელიცა უფრო საგრძობელი იყო შემახის და აღექსანდროპოლის უფლებში. ახალ ქალქში და წალკაში. დიდი ხნის გვალვისა და აღმოსავლეთის ქარისაგან შეთაისის და შორაპანის უფლებებში ძრიელ ზიანი მიეცა პურს და სიმირს, ასე რომ ამ უფლებს, უმეტესად შორაპანს შიში აქვს, შიშილი არ მიაღებს.—

შეტისი ენება მიაცენა მამულის პატრონებს სეტყვამ, რომელიცა მოვიდა მისთვის დღეს და იენისისის ნახევარსა ტფილისის გუბერნიის სხვა და სხვა მხარეზედ, მაგალითად, გარეშკო ტფილისისა, შორის და ღუშეთის უფლებში, აღბულახში, მანგლისში, მუხრანში, მომბორში, მანგოში, წალკანში და აგრეთვე ქატერინოპოლში, ლუბინსკის, ინგუშევსკის და სხვა მხარებში, ზოგი-

ერთს აღივს, არა თუ სეტყვამ, მხოლოდ პურსა, ბალახსა, ბაღებს და პოტუტუტუსს მცნო, ცხვარი და შინაური ფრინველებიც ბევრი დახტა. ლუბანის მხარაში, როგორც იწერება იქიდან ერთი კორრესპოდენტი, ისეთი სეტყვა მოვიდა, რომ მუხლ მაშინ კაცს აღებოდა; ამ მხარეზედ, სეტყვის სიზრქე საკმა იყო.

აი რასა სწერს აკადემიკი აბიხი, სეტყვაზედ, რომელიცა მოვიდა ალგეთის სეობის დაყოლებით ოცდა შვიდს მასს: ჩამოცვივნილი ჰაერიდან სეტყვა პატარა ვაშლის სიდიდისა, რომელიცა დაცემოდ მიწაზედ, ისევე შემოთა ხტებოდნენ ჩამდენიმე ფუტ სიმალეზედ. ეს ყინულის ბურთები, ჩამდენიც დაცემოდნენ დედამიწაზედ, გამოსცემდნენ მასს და საშინელს ქექას, და ამ გვარი სეტყვის მოსულა დიდთ საშიში იყო. ჩამდენიმე მინუტის შემდგომს ამ დიდი ბურთების სროლა ჰაერიდან შესდგა, მაგრამ იმის ნაცულად გადმოსცივდა ჰაერიდან კაკლის და მტრედის კერცხის სიდიდისა.—ყინული, ამას მოჰყვა სეტყვა, ხუთის მინუტის შემდგომს სხვილი წვიმა, რომელიცა მოდიოდა დიდხანს, მაშინ მინდორი საკვირველი სანახავი შეიქნა. ჩამდენიმე მინუტის წინ მწვეანე მღობიზედ ზღაზი გაქრა, და ნაცულად იმისა სულ მწვეანე ტყისა გამოჩნდა სანახაობა, მსუაველად დათოვლილის მიმდგინას; მაგრამ ეს მინდორი დათურული იყო არა თოვლით, არამედ სხვა და სხვა გვარ დიდის ყინულის ბურთებით, რომელთა შორის ზოგიერთის სიგანე იყო ერთი ევრშოკი, და ზოგი ერთის სიდიდე მიემზგავებოდა სიცილიის აპელცინსა, რომელსაცა იქ, ცხე იგი მალტის კუნძულზედ უწოდებენ მანდარინს. რაც დააკლო სეტყვამ, ერთი იმდენად ზიანი მოუტანა მოსავალს თავგმა, რომელიცა უფრო ხშირი იყო ტფილისის გუბერნიისა და ისე გამრავლდა ეს თავგი, რომ სოროკი ზოგმა ვაიკეთს პატარა ხეხილებზედ. რომელიც ცნობა ხელში გვაქვს ამ ჟამად, იქიდან ეცნობულობთ სოზოგადო ზიანს დედამიწისას. ზიანი მიეცა ახანავთს, აღექსანდროპოლს, ახალციხეს, ტფილისს, შეთაისს. შორაპანის უფლებს, ლორის საპრისტაოს, შურას, იშკერთას, ძახნოს, შართოს და შამხის უფელს, კარგი მოსავალი იყო მხოლოდ პატეგორსკში, სტეფანპოლში, მისკში, ჩაქის უფელში, ოსეთში და მანგლისში.

გრეგორიანები. როცა განვიხილვით ეს თემები, ენახება, რომ თითო ბალანზე თითოა რამდენიმე წითელ-ყვითელი პარკი იყო დაკიდებული. ზოგ ალავას პარკები ბალანის წვერისკენ უფრო ხშირ-ხშირათ წყიდნ და ზოგ ბალანს უფრო შუა ადგილზე ჰქონდა. ამისთანა თმის ხელი რომ გაეღო, იგრძნობ, თითქოს პარკები ჰკიდებ ხელს. ეს პარკები ხელით არ შეიძლება ბალანს და თუ წყალში ჩადევი, მაშინ გაიბერებან. იმ კაცს ეთხოვე თაიის დალალი და შეენიშნე, რომ იქაც ბევრი პარკები აყრია ბალანს. როდესაც მიკროსკოპით *) განვიხილვ პარკებიანი ბალანი გამოჩნდა, რომ ეს პარკები ყოფილა მაკე-გრეგორიანების გროვა. რამდენიმე დალალი გაეშინჯე და ყველგან ერთი და იგივე გამოჩნდა. ბოლოს ნიკოლაევის ქალაქის ექიმმა გამოიგზავნა სადალალი თმა და ის რომ განვიხილვ, იქაც ბევრი მაკე-გრეგორიანები შეენიშნე.

* *

ახლა ეცადებთ მოკლეთ ვიამბოთ, რაც მიკროსკოპით ენახება და განვიხილვ იმ მკებნარების ცხოვრება და იმათი ენება.

ზრეგარინა არის ისეთი პაწაწა მკებნარი, რომელსაც თუ არ მიკროსკოპით, კაცი ვერ დაინახავს. ის არის ხეჭუჭყ-შემოაუკრელი კვერცხის მგზავსი. მრავლდება ამ წარათ: ზერ გარ შემოირტყამს ძალიან წმინდა კანს, რომელსაც სწავლულები პ არ კ ს ეძახიან, მერე იმისი შინაარსი რამდენსამე ნაწილად გაიყოფება. შოველი ნაწილი ცოტახანს შემდეგ კანს შემოირტყამს და კვერცხების მგზავსად მხდებიან. ამისთანა პაწაწა კვერცხები ერთ გრეგარინაში ზოგჯერ ორმოცდაათამდინაც არის და ეწოდება მ ა შ ე ნ ე ბ ე ლ ი მ ა რ ც ე ლ ბ ი, თითოთნ კან-შემოირტყმულ გრეგარინს, რომელსაც შიგნით მაშენებელი მარცვლები აქვს, ეძახიან მაკე-გრეგარინას.

* *

მაკე-გრეგარინების გროვით გავსებულ თმას თუ ჩაედებთ წყლის წვენში, გაეიტანთ მზეში და ერთ საათს ასე ევაყოფებთ, მერე მიკროსკოპში რომ ენახოთ, შეენიშნებათ, რომ

*) მიკროსკოპი არის გამდიდრებელი მუშა, ზოგია ისეთი მიკროსკოპი, რომელიც ათასჯერ და ორი ათასჯერ უფრო დიდს გამოაჩენს რამე საგანს. ამისთანა მუშებით განვიხილვენ ზოლმე ისებს, საგნებს, რომელნიც თვალთნ არ იხედებიან.

მაკე-გრეგარინა გამსკდარა და იქიდან გამოცენილან მაშენებელი მარცვლები, თითო მარცვლი ჩემის აზრით სისხლის მარცვალზე მეტია, თუმცა ძალიანა ჰგავს იმას და შიგ პაწაწა გული გამოსჭვერს, ზოგი ამ მარცვალთაგანი მოგმო სახის არის. ამ დაკვირვებულან ცხადთ სჩანს, რომ მშობიერი მარცვლი, ნაბი და სითბო თუ დაუდგა, გაიზდება, იმისი შინაარსი მრავლდება და გადაიქცევა დედისვე მუცელში მაშენებელი მარცვლებათ, მერე გავდება და მარცვლები გამოსციევა, რომელნიც გაიზდებიან და ჰქვიათ გრეგარინები.

* *

ახლა უნდა ვიკითხოთ, მაენებელნი არიან თუ არა ეს მკებნარები და თუ მაენებელნი არიან, რა ენება შეუძლიათ? როქტორი წინდემანი და ძნობი აძლევდნ პაწაწა ცხოველებს საკმლათ ამ გრეგარინებს. ძნობმა ნახარი ბაყაყი იმითი მკედარი, რომ გრეგარინები მიეცათ საკმლათ. ბაყაყები მოკედენ, მაგრამ ექიმმა ერთი მაშენებელი მარცვლიც ვერ ნახა ბაყაყის შიგნულობაში.

* *

როქტორმა წინდემანმა გაუჩინა პელებს გრეგარინები და როცა დაიხილენ, იმათი ტანი სულ გრეგარინებით გავსებული უნახავს.

წინდემანი ძალიან დაუკვირდა იმ ქალების თავის ტკივილსა, რომლებსაც თმაში გრეგარინები ჰქონდათ. ძნობიც ამისთანა დაკვირვებაში იყო. მაგრამ ბევრათ უფრო დასაფიქრებელი ამბებია წინდემანისაგან გამოცვლული ცნობა მკედარი კაცების გაჭრის დროს. იმან ნახა, რომ ამ კაცების გული გრეგარინებით იყო გავსებული, აგრეთვე თირკმელების ბუდეშიც ბევრი ნახა. რასაკვირველია, რომ ამ კებნარებით დატვირთული გულის სახურავები უწინდულათ ვეღარ ამუშავებდნ სისხლს და ამისგამო სისხლის სწორი დენაც უნდა დარღვეულიყო. მაუნდებოდათ ტანში წყალმანკი და ბოლოს კიდევ უნდა მომკედარ რყენენ.

* *

ჩვენ ზემოთ ენახეთ, რომ მაკე-გრეგარინები ნაწიში და თბილ ჰაერში თუ მოხედენ, გაიბერებიან, კანი გაუსკდებთ და იქიდან გამოსციენდებიან პაწაწა კაცის თვალისგან შეენიშნებაი მაშენებელი-მარცვლები, რომელნიც გაიზდებიან დიდ-გრეგარინებათ. როდესაც წარმოვიდგენთ წინდემანისგან დახატულ ზა-

ლას, საცა სტუმრები ტანციებში დაიღლი შეტყევაში არიან, მაშინ რასაკვირველია ნათლად შეგიპობთ, თუ რამდენი ენება შეუძლიან გრეგარინას: ოფლი, დიდი სიციხე ზალი-სა ბევრი კაცების მოგროვებით, რომელთაც ამისთანავე ნიადგ ორთქლი ამოსდით პირით-ვე, ყველა ესენი ენებარებთ მაკე-გრეგარინების ზდას და მრავლობას. მოტანციე ქალების დალაღებში მსწრაფლად მრავლდებიან და კაცის თვალთ შეუენიშნებაი პაწაწა მარცვლები იბნევიან ჰაერში და სუნქთმის დროს ჩადიან კაცის ფილტვებში, იქიდან ვადიან სისხლში, გაჩერდებიან ან ელიძლვენ, ან თირკმელებზე და ან გულში.

* *

ამის შემდეგ უნდა ვიკითხოთ ჩვენს მანდილოსნებს, ვანა მოდის ასრულება სიცოცხლეზე უფრო ტუბილია? წინდემანი ამბობს, რომ გრეგარინი იმისთანა ნივთიერებით შეიძლება გაწყვეს, რომელიც თმასაც აწყობს. პოპოვი ამბობს სპირტში და სხვა უფრო ცხარე ზეთებში ჩაედევია გრეგარინი, მაგრამ იმის მოკლას არა ეშველარათ.

ახლა, რომ თავი თუ არ დაანებეს ყოველ ნაირი დალაღებისა და ცრუ-კაების ხმარებას, თავს ვერ იხსნიან ამ საშიშ მკებნარისაგან.

ს ა მ ე მ ო ს ე ნ ო ბ ა ზ ე ი.

რა და რა ადგილს იმყოფება ჭლერქი? ჭლერქი იპოვება ზომიერ ჰაეაში, ცხელსა და ცივ ჰაეაშიაც. აქედან სჩანს, რომ ჭლერქის ვაჩენა ჰაეის ბრალი არ არის. ზოგიერთ ძალიან ცივს ქვეყნებში, ან არა და ზომიერ ჰაეის ადგილებზე და ზოგ ცხელ ადგილებზე ჭლერქი სრულებითაც არ არის. მგვიბტეში ძალიან იშვიათია. მრთი სიტყვით ჩრდილოეთის წერტილიდან, საცა მეტი არ შეიძლება, ისე სიცივეა, რამდენათაც უფრო დავიწვეთ სამხრეთისაკენ, ან უკეთ ეთქვათ შუადღემიწის სარტყლისკენ, სადაც მეტის მეტათ ცხელა, იმდენათ უფრო მაღლობზე მდებარებენ ის ადგილები, საცა ჭლერქი არ არის. ზერ კარგათ არ იციან ისეთი რა თვისება აქვს ამ ადგილებს, რომ ჭლერქი არ იმყოფება. მაგალითად ავიღოთ ცივი ისლანდიის ქვეყანა, საცა ჭლერქი ამბათაც არ გავიანია. იქ ჰაეა და მიწა ძალიან ნაბიანია,

ქარები და ბურუსები ძალიან ხშირად არის. სხელს შარბოს კუნძულებზე ძალიან ზომიერი ჰაეა და ჰაერი მეტის-მეტის ნამიანია. შარიშხალები და გრივალი ხშირად ატყდებიან ხოლმე იქ. ახლა ავიღოთ ორენბურგის მინდერები, საცა ძალიან მშრალი, წმინდა და სქელი ჰაერია. შარიშხალი და გრივალი ხშირად იცის. ამ ადგილებზე, ყოველგან კლერქი არ იცის და როგორც მკითხველები შეატყობენ სულ სხვა და სხვა ნაირი ჰაეაც არის ამ ქვეყნებში.

მაგრამ თუ მცხოვრებლების საქმელზე მივაქცევთ ყურადღებას, შეენიშნაეთ, რომ ამ სხვა და სხვა ჰაეის მცხოვრებნი ყველანი ერთგვარად იყვებიან; იმათი საზრდოა რძე, ქონი ხორცი და თევზი.

მალღობ ადგილებზე თუ კლერქი არ არის, ამის მიზეზი ჰაერის სიწმინდე და სითხელება ზოგაერთის კაცის აგებულება ისეთ ნაირია, რომ ადვილად უჩნდება კლერქი. ამისთანა გვაქვს: ფილტვები ერთობ დიდი აქეთ და გულიდან არ ეძლევა იმდენი სისხლი საზღოთ, რამდენიც საჭიროა, და ამის გამო ცოტა ცოტად დაიწყებს რღევას. მხელ ჰაერში შენიშნულია, რომ სისხლი ტანში უფრო ჩქარა დარბის, მაშასადამე უფრო ხშირად აპურებს ფილტვებს, ამას გარდა მთის ხალხებს უფრო ღონიერი სულთქა აქეთ და ესეც ეხმარება სისხლის სიკეთეს.

ზუნებაც ამის თანახმად იქცევა, როდესაც კლერქიანები გადადიან იმისთანა ჰაეში, საცა კლერქი არ არის. ამ ჰაეში ავამყოფს მოკმატება მაჯის ცემა, რომელიც ამტკიცებს სისხლის უფრო ჩქარს დენას ტანში. ხოლო ჩქარა სისხლის დენით როგორც ფილტვებს, აგრეთვე ტანსაც ეძლევა უფრო ბიერი საზრდო, და ამის გამო თან-და-თან რჩება ფილტვში ის ადგილები, რომელნიც ცოტა სისხლის მიღებით უნდა დარღვეულიყვნენ, ამასთანავე ტანშიაც თან-და-თან მოკმატება და უმაგრდება, ძარღვები ავამყოფს.

მეცის ან მღერის წამლობა. მეცი (მღერი) ჩნდება კაცის ტანზე ტკიპებისაგან, რომელნიც ისე პაწაწანი არიან, რომ კაცის თვალი ვერცკი დაინახავს. ეს ცხოველი ჩაჯდება კაცის ტანის კანში და ხერცხვებს

იკეთებს, ის რჩება კაცის სისხლით, რომელსაც ჰსწოვს და ამის გამო ქეცია კაცს ძალიან დიდი ქაელი აქვს ტახზე. ამისთვის უნდა წაუსვან ტანზე ისეთი წამალი, რომელსაც შეეძლოს ამ პაწაწა ტკიპების გაწყვეტა; მაშინ თვითონ ღერიც გაქრება.

მრთმა მეცნიერმა განიხილა ბევრნაირი ქეცის წამალი და ბოლოს დაამტკიცა, რომ ქეცისთვის პერუანის ბალზამისთანა (Шеруанский балзамъ) არა არის რაო. ეს ზეთი იყიდება აფთიაკებში. მრთვერ რომ კარგა წაუსვა ტანზე, მეტი არა უნდა რა. ბი, როგორ სწამლობენ: ქეციანს გახიდან ტანსაცმელს და წაუსმენ მთელს ტანზე ნიკაბიდან დაწყებული ფეხის თითებამდის. მანსაკუთრებით უნდა წაუსვან ფეხებზე და ხელებზე ილიაებში, კიპზე, ფეხის კეირისტაებზე, ნიდაყვზე, თუ ქალია, ძუძუების ქვეშ, ყოველ თითზე და საცა კანი შეეცილია იმ ალაგებზე უფრო უნდა შიპტკოან ყურადღება. მაგრათ წასმა არ უნდა, რომ კანი არ ასტკიედეს ქეციანს. რადღან ბალზამი მშრალს კანში უფრო კარგათ ჩაუჯდება, ამისთვის წასმის წინათ არ უნდა აზნაო, აგრეთვე არც ის ოთახი უნდა იყოს ერთობ გამთბარი, საცა წამალს წაუსმენ, რომ ტანზე ოფლი არ დასდინდეს.

სტირაქსი (стиракс) (აფთქაში იკითხე) ძალიან კარგი წამალიაო, მაგრამ ამ ნიეთიერებას ჯერ ზეთუნის ზეთით შეაზაგებენ და ისე წაუსმენ. სტირაქსი ბალზამზე უფრო ადვილათაც გამოირეცხება ხოლმე ტანსაცმელისაგან.

სხმა და სხმა ამბავი. შარშან აგვისტოში ანგლიის მმართველობამ გამოცხა ბრძანება, რომ დღეის შემდეგ პირველი აპრილიდან პირველ აგვისტომდე არავინ გახვდოს ზღვის ფრინველების მოკვლაო. შემეტყვი ნაწილი ამ ფრინველებისასასარგებლონი არიან კაცისათვის, მაგრამ ზღვის პირას მცხოვრებნი ამას არ ათხოვებდენ ყურს და უმოწყალოთ ხოცადენ, ასე რომ ამ უკანასკნელ დროს, როგორც შეუშინევათ, ზღვის ფრინველების რიცხვი ძალიან დამცირებულა. პირველი აპრილიდან პირველ აგვისტომდინ იმიტომ არის ამ ფრინველების

ხოცვა აღკმალოლი, რომ ამ დროს ისინი კევრცხებს სდგენ და ბარტყებს. გამორეკენ, ხოლმე.

მეცნიერებმა და აბრეშუმის მომკენათა შენიშნეს, რომ ის პარკი, რომელშიაც დედალი აბრეშუმის პეპელა ყოველთვის უფრო მხალტვა, ვიდრე ის, რომელშიაც მამალი პეპელაა. ასე რომ, ვისაც უნდა დედალ-მამალი პეპელას გარჩევა, თვითონ პარკში შეუძლია: უნდა ასწოროს მხოლოდ: მსუბუქ პარკში უსათუოთ დედალი პეპელა იქნება და მძიმეში კი — მამალი.

ზაზეთებში სწერენ, რომ მარშავეში (პოლშაში) ისეთი საყსაობების გამართვას აპირებენო, რომ იქ მხოლოდ ცხენის ხორცი გაისყიდებოა. ცხენის ხორცს ახლა ბევრ განათლებულ ქვეყნებში სჭამენ, მაგალითად ანგლიაში, შრანციაში, მერმანიაში და სხვებანაც და ყველგან ამზობენ, რომ ის გემრიელიც და მარგებელიც არისო კაცისათვის.

როგორ ვრცელდება შეეციის ხალხში მეურნეობის სწავლა?

შეეცია არის ერთი პატარა ჩრდილოეთის ქვეყანა, საცა საშინელი ხიციეები იცის. იქაური მიწის ნიადაგი ისეთია, რომ, თუ ძალიან არ მოუზარა იმას კაცმა და თითქმის ყოველ წელიწადს არ აძლია სასუქი, ის თავის დღეში ვერ მისცემს ხალხს საყოფს ჰურს, ან სხვა რამ საზრდო მცენარეულს. ამის გამო მეურნეობას დიდი ყურადღება აქვს შეეციაში მიქცეული თვითონ მმართველობისაგან, რადღან მმართველობა უნდა ზრუნავდეს ხალხის კეთილდღეობისათვის: მთელს შეეციაში არის ოცდა ათზე მეტი სოფლის სამეურნეო შკოლები, რომლებშიაც სახელმწიფო ხარჯით ზრდინ და ასწავლიან რიგიანათ მამულის მოვლას. ამნაირი შკოლები იმართება რომელიმე კერძო პირის მამულში, რომელმანც კარგათ იცის მამულის მოვლის საქმე და საზოგადოთ ოჯახობა; მმართველობა ამლევს ყოველს ამისთანა შკოლის გამმართველს 1,500 მან. წელიწადში, იმ პირობით, რომ იმან 12 ყმაწილი გამოზარდოს ამ ფულებით; სხვებს, ვისაც სურთ, შეუძლიანთ თავის ხარჯით ისწავლონ ამ შკოლებში; სწავ-

და გრძელდება მხოლოდ ორ წელიწადს; იქ მიიღებენ წერა-კითხვის მკოდნე შეიძლება. მათარსი ყოვალდება ამ შკოლებში, რასაკვირველია, მუთრნობის სწავლაზე მიქცეული; ასწავლიან ყანის მუშაობას, ტყის მოვლას, შინაური პარუტყვის ექიმობას და მშენებებს და სხვის უცვლადის რაც კი დაჭირდება მამულის პატრონს კაცს.

ამ სახვალაო შკოლებს გარდა, ყველისა და ერბის მზადების საწავლებლოთ კიდევ სხვა ცალკე შკოლებია შეეკისი სოფლებში განათავსებული;

შენიშნულია, რომ ამ სამეურნეო შკოლებშიც გამოსულ კაცებს უყოფილთეს უფრო და თადარიგობით მიიყენებენ თავიანთი ოჯახობის საქმე და ამისგანაო ისინი უფრო შეძლებულებიც არიან.

მთავარი მასწავლებლები, მმართველობას ჰყავს ქირით დაქირვლი რამდენიმე მუთრნობის მკოდნე კაცები, რომელნიც მუდამ დაიარებიან სოფლებში და არიან გმეფე მფოჯანებზე — თუ როგორ უნდა მინდერის განოყიერება, პირუტყვის მოვლა და სხვა. ვინაი შკოლებს ნება აქვს აგრეთვე მოიხმოს ისინი ფაის მამულში და დარეგება სთხოვოს რომელსამე სამეურნეო საქმეში.

მეთორმეტე „ღრობის“ ნომერში სწერია: ამ თვის 21-ს საქეისის ტენნიკურ საზოგადოებაში უნდა ყოფილიყო ლაპარაკი იმაზე, რომ კვირაობით ხელოვნებისათვის სწეკო გაიმართოს და აგრეთვე სასოფლო ხელონური შკოლების დაწყების თაობაზე. ეს ორი საგანი დიდად შესანიშნავი საგანია, რომ ყველამ მიაქციოს ყურადღება და განსაკუთრებით მსწავლელთა საზოგადოებაში. სწავლის შესახებ ჩვენში საზოგადოების მხრით ჯეროვანი ყურადღება არ არის მიქცეული. ამ გალითად ქუჩების გაწმენაზე, მტყერის გაწყვეტაზე და ქვით მოკირწყლავაზე რამდენი ლაპარაკი გაიგონეთ ამ მოკლეს ხანში. სახალხო შკოლების გამართვაზე, ანუ რომილნიც ვ გამოთვლიან არიან, იმათ მღვამარებობაზე ლაპარაკი თითქმის არა ყოფილა. ამისაგანათ ტენნიკური საზოგადოება დიდად პატივსაცემ საქმეს იწყებს, რომ მდამბო ხალხის განათლებას უპირებს შეიწყობას. საზოგადოთ ტენნიკურმა საზოგადოებამ ჩვენს მსწავლელთო საზოგადოებაში შორის დაიჭირა პატრისკვის ღირსი ადგილი და იქნება მართლაც ბეჯითად მფუფღეს ამ სასურველს საქმესა.

შეგრამ აქ იმედთან ისიც უნდა გამოეთქვათ, რომ ეს სახალხო სწავლის საქმე ძალიან დიდ სიბრჯითს, ნერვას, დიდ შრომას მოითხოვს და დარკოვდება ბევრს შეხებდებო. მოვიგონათ ის მღვამარეობა, რაც გარდა ირეს რუსეთშიც და ჩვენშიც კვირის შკოლებმა და სახალხო განათლებისათვის დაწყებული საწავლებლობა.

სწავლის საქარება დიდბ: ხალხი ძალიან

კარგათა ჰგრძნობს ამ საქარებასა და ეხსაც ცოტადღნი ღონისძიება აქვს, ქალაქშიც და სოფლებშიც თავის შვილს ასწავლებინებს. ჩვენ სოფლოში გვიანახვს, რომ შორიდან გამდობარდნიო მოჯამგირე შვილს ფულით ასწავლებინებდა წიგნსა. ძალაქში ამჟამით თუმცა ბევრი სასწავლებლებია, მაინც კიდევ ცოტა და დარბი, უქმნიელს ხალხს არა ჰყავს და სწავლის საქარებას არ უქმნაყოფილებს. მაგალითად, სომხის საყარის შკოლები ბევრია, მაგრამ მაინც ხალხის ძალიან ნაკლებ ნაწილს ჰყოფნის. სახელმწიფო და სასულიერო სასწავლებლებში დანიშნულ რიცხვზე მეტის მიღება შესაძლებელი არ არის. მაშასადამე, რადგან სასწავლებლები ცოტანი არიან, საზოგადოებამ უნდა იფიქროს ამის თაობაზე, თვითონ უნდა გამართოს თავისი შკოლები. ამ შემთხვევაში ტენნიკურ საზოგადოებას შეუძლია აღძრას სურვილი და უწინამძღვროს სასწავლებლების გამართვაში და არ დაკმაყოფილდეს მხოლოდ ერთის ლაპარაკით და მშენიერის აზრების წარმოთქმითა. იმედს ექიანებთ, რომ ეს ასრე იქნება.

ამ საგანზე შედეგ კიდევ ვილაპარაკებთ.

„მდღისის სწავლაში“ სწერენ, რომ ნოვოროსისოში წელს სახმრეთის რუსეთის ღენოების გამოფენას აპირებენო. ამ გამოფენაში სხვათა შორის იქნებიან იქურ შირიმის ღვირვებს გარდა, აგრეთვე ღონის ქახახების მიწვიდგან და ბესსარაბიოთგან. შექველია, ჩვენი მემამულეებიც მიიღებენ ამ გამოფენაში მონაწილეობას. მართლათაც, ცუდი არ იქნება, რომ ჩვენი კახური ქვეყანას გაეცნოთ... „ღრობეობდგან“

სამეურნეო გაწეობებში სწერენ, რომ ბელურა (ჩიტი) სრულებით ისე მანებელი არ არილა ყანებისთვის, როგორც ზოგიერთი მფოჯახები ჰფიქრობენო, ამიტომ რომ ისინი უმეტეს ნაწილათ სხვა და სხვა ჭიებს და ბუნანკლებს სჰამებენ და ხორბალი და ქერი მადღენათ არ უყვართო. შირის სწავლელს გაუფტრავს რამდენიმე ათასი ბელურა და იმათ ქუქში ყოფილთის ბლომით უნახვს ბუნანკლები და ჭიები, რომელთა არ იყენებენ ვერ მონებებულნი, და ხორბლი კი ათში ერთს ბელურას კუქში მფუნიშნავს. აქედან სხანს, რომ ყოველი მფოჯახე უნდა სცილობდეს ბელურას გაშენებას და გამრავლებას და არა გაწყვეტასა, რადგან ის სასარგებლო ფრინველია.

ამერიკის მფურნეობა. ამერიკა ახლლ დასახლებული ქვეყანა და ამიტომ იქაური მიწები ისე არ არიან დალაღულნი და

ისე არ გამოიღვივათ იმ თ სინაყიერე, როგორც სხვაგან, საცა რამდენიმე ასი და ათწი წელიწადი სახლობენ კაცები, მაგ. ახის და შკოპის ქვეყნებში. ამერიკაში ჯერ ძალიან ბევრი ხელ-უხლებელი, მფუქმე ვაგებული და ნოყიერი მიწებია; იქაურ მიწებს იმდენი მემუშე ვება და ვაპატარებება არ სჭირან; როგორც მფოჯაროთად ჩვენში; ამიტომაც შკოპიდან და სხვა ქვეყნებდგან ძლიერ ბევრი მიდის იქ დასახლებულათ: შარშანწინ ყოველ ღდე ათასი ათასი კაცი მიდილა ამერიკაში და მართლად შარშანდ წლის განმავლობაში ოთხმოცათასი ახალი ოჯახობა გაიმართა. მასაკვირველი არ არის ამის შეხედვ, რომ იქ მუთრნობის საქმე პირაგათ მიდის.

შარშან (1869წ.) მოვიდა ამერიკაში ბამბა — სამას ორმცდა ათი მილიონი მანეთისა (350მილი). სიმინდი — ხუთასი მილიონისა (500მილი) პური — ოთხას ოცდახუთი მილიონისა (425 მილი), ძერი — ას ორმოცდა ათი მილი (150მილი) ბუწვეული გაყიდა — ორმოცდა ოთხი მილიონი ფუთი, კართოფლი, ხორცი და სხვა ხორავი — ორი ათას მილიონზე მეტისა.

ზოგიერთ რუსეთის გუბერნიებში ისე გამოვადენენ მგლები, რომ მცხოვრებლებს მოსვენება არა აქვთ. აი, როგორ იქცევიან ხერხონის გუბერნიამა (შარიმში), რომ გასწყვიტონ ეს მანებელი მწეცები: მთელი გუბერნია გაყოფილია რამდენიმე მზრათ და თითო მზრათში დაყენებულია ერთი მონადირე, რომელაც ყოველ განახულზე და შემოდგომაზე მყარებს ხოლმე სოფლებს, შკოპერტყვიან ტყეებს, საცა მგლები ეფულობათ დერთბამათ ამოწყვეტენ. სანადირათ მიდიან კერია და უქმ დღებში, როცა სხვა საქმე არ გააჩნათ გლგებებს. თითო მგლის თაშ მმართველობა აძღვეს იმის მომკვლელს სა მანეთს და მგლის ღვევას მოკვლაში მანებნახევარს. სხვაგანაც რომ ასე გულს მოღვინეთ შეუღებოლდენ ამ მშეცის ამოწყვეტს უმჭველია, მალე ამოწყვეტენ იმათა.

ჩვენც ხომ ბევრ ზიანს გვაძლევენ მგლები, მგლები და და დათეები; რა იქნებოდ რომ ერთხელ მიგველო ღონისძიება იმა ამოსაწყვეტათ! ეს ხომ მწელი საქმე არ არის თუ მოვიწინდებთ. აი, ანგლის ქვეყანაში ეხლა ერთ მგელსაც ვერ ნახათ.